

Haydar Ergülen (Turecko)

Básník, esejista, doyen současné turecké poezie, narozen 1956 v Eskişehiru na severozápadě země. V Ankaře vystudoval sociologii a jako odborný asistent působil na Anatolské univerzitě. V současnosti žije v Istanbulu, žíví se jako reklamní textař a vyučuje kreativní psaní. Publikoval šestnáct básnických sbírek, mj. *40 Şiir ve Bir* (40 a jedna báseň), *Keder Gibi Ödünç* (Výpůjčka jako smutek) nebo *Üzgün Kediler Gazeli* (Gazel o smutných kočkách). Vedle toho mu vyšla desítka esejistických knih a kniha pro děti. „V Turecku máme silnou básnickou tradici. Jsou tu vlivy mystické poezie předotomanského a otomanského období, lidové básnictví, dívánská neboli palácová poezie, z období republiky máme plno nádherných příkladů moderny. Tolik současných básníků, ať už muslimové, nebo stoupenci sekularismu, Turci, nebo Kurdové, všichni udržují tuhle mocnou tradici a přitom píšou svou vlastní originální poezii,“ charakterizuje Ergülen situaci tureckého básnictví.

ukázky poezie přeložila Zuzana Gabrišová

Hotel Kuzguncuk

podváděl jsem svůj domov s ulicí, nad sebou
měsíc, jsem třetím poschodím ulice
v této stříbrné čtvrti, moře se na mě dívá
a já jsem sám, s tváří obrácenou k moři

hej, měsíční dámo, nech mě být v tomhle hotelu Kuzguncuk
běž nahoru do ušlechtilého poschodí ke svým váženým hostům
já jsem jen život strávený ve službách vzpomínky

tohle je úplně první pobyt mé duše v hotelu
ve stejném pokoji, stejné posteli, stejném zrcadle
se poprvé navzájem vidíme, už žádné loučení
musím spávat s cizincem

nevyplovej ze čtvrti této duše, měsíční dámo,
nejsem na tebe připravený, jsem na tvé straně
ať se nastěhuje kdokoli, nemůžu opustit svůj domov

v tomhle hotelu Kuzguncuk, s mnoha patry dobra
jako hvězdami letícími stále vzhůru, hej, měsíční dámo
tohle dítě z jakéhosi místa, které si pamatuješ
tohle dítě z jakéhosi místa, které já musím zapomenout

Granátové jablko

Zima se hrozivě blíží, pojdme ke granátovému jablku
tvář dne vychládá, pojdme ke granátovému jablku
možná bude mít co říct a nabídne nám
tisíc a jedno teplé slovo o létu
máme sucho na jazyku, vyjděme odtud
a pojdme ke granátovému jablku, domu tak zabydlenému
že si přeju, abychom tam žili taky
tenhle dům se hrozivě tyčí, každý pokoj
odchod, každé dítě pevně zavřená krabice
neudržované zahrady: dělíce kdysi se o hrozen
byli jsme takoví přátelé, zahrady a vinná réva
jenže neviděný zloděj už obíral zahradu
o zeleň, zanecháváje révu holou
Když surová ruka vstoupí do zahrady granátových jablek
bída dopadne nejdřív na jazyk, potom na maso
ale než jazyk vychladne a maso ucítí zranění
pojdme ke granátovému jablku pro zjevení vášně
dům jako granátové jablko, zahrada v zahradě
žena zahrada lásky, bláznivá popínavka
pojdme přilnout k její lásce, vydejme se ke granátovému jablku hned teď

Řekněme, že lásku jsme vyňali z planoucího granátového jablka!

Dopis Bohu

1.

Právě jsem spatřil mraky
kupit se na obloze, Bože,
a viděl jsem, že
potají píšeš báseň.

2.

Občas na tebe myslím,
Bože, a trápím se.
Kočky, ptáci, mraky,
stromy, tráva, ryby,
dívky, chlapci, děti,

kdybys byl jen jejich,
ne Bůh celého
velkého lidstva!

3.

V občanské válce
je nejdřív zabít Bůh,
pak dobří lidé
mezi námi.

4.

Můj Bože, tolik stromů
tady máš
a tolik lidí,

kteří říkají: „V tomhle světě
není ani jeden strom
který bych si sám
pro sebe zasadil.“

Kdyby ses někdy rozhodl,
vytvořit další strom,
prosím, ať je to
strom lidský.

5.

Odpusť mi, Bože,
když se dívám na hyenovité typy,
nemůžu uvěřit, že někteří lidé
byli stvořeni tebou.

6.

Mraky, které jsi mi ukázal,
Bože, zahlédl umělec
a pomyslel si, že ty jsi umělec!

7.

Moudrý natolik, aby zůstal na světě,
kočovný natolik, aby riskoval život
hledáním perly, a hluboký
natolik, aby se ztratil sám v sobě
a prudký natolik, aby vytryskl
při nejmenší zmínce o vodě...

Co jsou lidé, když ne
mistři v zamávání na rozloučenou
všemu předtím, než to ztratí?

Ale Bože, hádám, že tys
nám zamával na rozloučenou dřív,
než jsme to stihli my.

8.

když hoří vesnice,
ticho světa zemře

šepot polibků zemře
když shoří les

když podpálí hotel
poezie zemře
smích dětství zemře¹
když město lehne popelem

Kdokoli zapálí život,
Bůh zmrazí jeho srdce
na kus ledu.

9.

Bože, buď zapomeň, že jsi stvořil tento svět,
nebo mě tu nenechávej tak zapomenutého!

1/ Tento verš odkazuje na tzv. sivaský masakr, který se odehrál 2. července 1993 v tureckém městě Sivas. Dav militantních sunnitů tehdy podpálil hotel, ve kterém byli ubytováni převážně alevitští intelektuálové, z nichž 35 nepřežilo. Z osobní autorovy poznámky: „Zemřelo tam mnoho mých přátel básníků...”

Ztracený bratr

Şahinu Şencanovi

Ach můj bože, můj pane, nech mě
žít ve svém domě o trochu déle,
bratr, kterého nosím uvnitř, je sám,
jakmile ho porodím, nezůstanu tady.

Ach můj bratře, moje ulice, nech mě
nést tě v sobě o trochu déle,
jakmile se vydáš na svou cestu,
budu ve světě zcela sám.

Ach můj živote, můj malý pokoji, nech mě
hledat cestu poezií o trochu déle,
až se duše naladí, kéž bych na této cestě
potkal mnoho ztracených bratrů.

Gazel tajemství

jako cedr přicházím z Východu lásky
na Východě jde lásku přejít jako poušť

kdybych přešel, byl bych opuštěn, bolestí bych se smál

všechno, co jsem neměl, nechal jsem v obchodě svět
nikdo nestál o zboží, jen o zraňující slova

kdybych mlčel, byl bych tázán, bolestí bych promluvil

co se týče tajemství vína, jsem opuštěný lokál
zbytečné se zlobit, svět je vrakoviště duší

kdybych se otevřel, byl bych zavřen, bolestí bych vyschnul

do čtyř bran jsem vplul jako mrak, zrcadlo mě ošálilo
zrcadlo, které neudrží rodinné stříbro, je černou ovčí²

kdybych se podíval, byl bych zničen, bolestí bych padl

když tvá víra ve mě zemřela, dám ti volnost jít do světa
od chvíle, kdy jsme spolu přestali mluvit, nořím se hlouběji a hlouběji

jako novic jsem jen plakal, teď celý hořím bolestí, uvnitř i vně

2/ Odkazuje ke čtyřem sférám bytí (branám) v sufismu a egu/zrcadlu, které přinutí k návratu z těchto sfér.

Gazel idyl³

tvoje oči právě opustily déšť
tak dítě jako, tak velké jako, tak teplé jako

musíš být město nebo granátové jablko
možná granada, možná září, možná červená

tvé tělo je letní nocí tvé duše, nebo co ještě
velmi idyla, velmi moře, velmi větrno
znovu ses zamilovala jako dítě

jako by do mě, jako by ach!, jako by to mohlo být

ani láska nedokáže vyplnit prázdnotu některých milenců
takže chvála, takže tobě, takže červen

když touha spí, duše se toulá nahá
gazel o tom, trápení o tom, tajemství o tom

tvoje oči právě opustily město
tak plné jako, tak plaché jako, tak upovídané jako

pojd'! a svou láskou založ našim srdcím nová města

3/ İdil je turecké ženské jméno, které znamená „milostná báseň“. Je to zároveň jméno básnickovy ženy.

Gazel sirotek⁴

lásky je pro ty, kdo mají srdce, slabí
jsou ti s holubičím srdcem, neboť srdce je křehké

zapomenuto je granátové jablko, zlomeno křídlo, možná
je voda mělká než krev otrávená řečmi

můj bratře Hrante, můj granátově rudý plameni, byl jsem tebou
bohatší, než mé srdce bylo opět zlomeno

já v samah⁴ jeřábů, ty v tanci holubic
byli bychom básní při obřadech blues, takový byl náš sen

mužova země je jeho přítel, to jsem se dozvěděl
nestvořil i Bůh svět proto, aby mu byl přítelem?

země umírá s každým přítelem, s každou slzou
znovu Bůh a tisíc jeřábů na každou holubici

v srdci nejsme Turci, ani Kurdové nebo Arméni
otec se nepostará, ach Hrante, jsme všichni sirotci

ne jako rozpůlené granátové jablko, naše srdce
jsou zlomená a my osiřelí

4/ Samah je druh súfijského obřadního tance.

Vnitřní nefeš⁵

objednala si čaj, ve vlaku
byli jsme cestujícími, v poušti
byl jsem opuštěný, uvnitř tebe
a přitom tolik jiných jsem odstrčil, abych tě miloval

už jsme minuli lásku, teď můžeš otevřít oči

uchýlila se do jazyka, do jednoho z jeho slov
její cesta zkřížila mou, v poušti
byl jsem unavený, uvnitř tebe
a přitom kolika dětmi v sobě jsem tě chválil

už jsme minuli sen, teď se na sebe můžeš podívat

zbortila se hluboko uvnitř mně
a svůj rozlehlý stan rozbila uvnitř mé duše
komu jsem teď k něčemu, uvnitř tebe
a přitom kolik zahrad jsem péčí o tebe zanedbal

kohosi jsme minuli, ale koho, se nesmíš ptát

5/ *Nefeš* pochází z arabského „nafas“ – „dech“, „duše“. V turečtině je takto pojmenován útvar mystické poezie.

Návod k uchování podzimu

*Podzim se zastavil na břehu jezera
ticho je labuť násobená dvěma
teď právě se přebytečný list možná
uvolnil z paměti*

takto jsem začal báseň

*Kdo se opozdíl
v bratrství, vášni, odloučení
toho jméno se stane podzimem*

(její jméno se píše jako podzim je také možné)

takhle by to mohlo pokračovat
a starý podzim by znovu skončil
jako tahle báseň

Gratuluju si jako zloděj listů v září
těmito verši šustícími podzimem:

Když jako list
se člověk uvolní
pád, ach
kdo se před kým zachrání?

Co řekl podzim listu, list básni:
i člověk musí vědět, jak uvolnit sevření

Bylo modré...
Bylo to takové léto
jako bychom žili na nebi

Líbat tě bylo jako líbat nebe
bylo to něco modrého

Mládí je takové léto
žádná země ani domov ani pokoj
jen nebe
dost pro všechny

Ty a já jsme žili
tolik v nebi
naše mládí
bylo modré... tak moc modré!